

Айзък Азимов

Логиката си е логика

Джордж не бе от онези малодушни души, които се смятат за лишени от правото да диктуват менюто, щото някой им плаща сметката. Ето защо той изрази пред мен своето разочарование с присъщата си деликатност, съобразена, разбира се, с дължимото към мен уважение – неща, които обикновено са трудно съвместими.

– Тази шведска маса определено не струва – установи той. – Кюфтетата не са достатъчно топли, херингата не е достатъчно солена, скаридите не са достатъчно хрускави, сиренето не е достатъчно тръпчиво, а бърканите яйца нямат достатъчно пипер и...

– Джордж, това е третото препълнено блюдо, което поглъщаш. Още една хапка и ще трябва да те оперира хирург, за да не се пръснеш. Защо ядеш толкова много от този некачествен, както го нарече, материал? – попитах аз.

Джордж ми отвърна, смеейки се:

– Нима ти приличам на човек, който може да обиди домакина, като отказва да яде храната му?

– Храната не е моя, а на ресторанта.

– Имам предвид собственика на този мизерен бордей. Кажете ми, драги, защо не станеш член на някой добър клуб?

– Аз ли? За да плащам огромни сметки за съмнителна храна?

– Имам предвид някой настина добър клуб, който бих могъл да удостоявам с честта да посещавам като твой гост в замяна на един пищен обяд. Но не! – добави той заядливо. – Това е налудничавата идея. Та кой ли изискан клуб ще компрометира реномето си, като ти разреши да станеш негов член!

– Всеки клуб, който те допусне като мой гост със сигурност ще пусне и мен самия... – започнах аз, но Джордж вече бе потънал в спомени.

– Спомням си – каза той, а очите му заблестяха – за времето, когато обядвах поне веднъж месечно в тузарски клуб. Той разполагаше с най-изобилния и изтънчен бюфет, утолявал някога ненаситните кулинарни копнежи на банда чревоугодни сътрапезници.

– Предполагам, че си го посещавал на аванта като гост на някой от членовете?

– Не разбирам защо е необходимо да изкарваш такова предположение, но по чиста случайност си прав. Всъщност, член на клуба и мой случаен домакин от време на време бе Алисън Тобаго Кръмп VI.

– Джордж – започнах аз, – това да не е поредната история, в която ти и Азazel се наговаряте да запокитите някоя бедна душа в пропастта на нещастieto и отчаянието под благовидния предлог, че искате да й

помогнете?

– Не разбирам какво искаш да кажеш. Ние го дарихме с най-съкровено желанието на сърцето му, водени от чиста и неподправена добронамереност и от абстрактната ни привързаност към хуманизма, както и от по-конкретната ми любов към бюфета на клуба. Но нека ти разкажа историята от самото начало.

Алистър Тобаго Кръмп VI бе член на клуба Идън¹ още по рождение. Баща му, Алистър Тобаго Кръмп V, вписал името на сина си в регистрите на клуба веднага след като личната му проверка го уверила, че първоначалната преценка на доктора относно пола на новороденото била точна. По същия начин Алистър Тобаго Кръмп V бил записан от своя баща и така назад чак до дните, когато Бил Кръмп, както си спял с пиянски унес, бил вербуван насила в Британската флота. Когато изтрезнял, той установил с възмущение, че е станал член на екипажа на един от корабите, отнел Нови Амстердам от холандците през 1664 година.

По стечение на различни обстоятелства Идън е най-недостъпният клуб на северноамериканския континент. Той е изпълнен с толкова високомерие и надменност, че дори съществуването му е известно само на членовете и малцина техни гости. Даже аз не знам къде точно се намира, защото винаги са ме водили там с вързани очи, и то във фойтон с матови стъкла на прозорците. Единственото, което мога да кажа, е, че известно време преди пристигането в клуба конските копита чаткат по калдъръмена улица.

Никой не може да стане член на Идън, ако корените на родословното му дърво и по двете линии не стигат чак до колониалната епоха. Но важно е не само потеклото. Членовете трябва да имат неопетнена репутация. Джордж Вашингтон бил отлъчен с единодушно гласуване, тъй като било безспорно доказано, че се бунтувал срещу суверенния си господар.

Същите изисквания важат и за гостите, но те не ми пречат да бъда допускан. За разлика от теб аз не съм първо поколение емигранти от Добруджа, Херцеговина или някое друго загътено място. Потеклото ми е безупречно, тъй като предците ми са шарили по територията на тази страна още от 17-и век. Те до един са се въздържали да слагат грях на душата си, демонстрирайки нелоялност или антиамериканизъм по време на Гражданската и другите войни. Приветствали са безпристрастно и

1. Идън (англ.) – рай. – Бел.прев.

двете страни, когато армиите им марширували покрай тях.

Моят приятел Алистър безкрайно се гордееше с членството си. Безброй пъти ми е казал (понеже е типичен пример за класически досадник от твой тип, дете постоянно повтаря едно и също): „Джордж, Идън е скелетът на моето тяло, същността на живота ми. Ако имах всичко, което богатството и властта могат да донесат, и нямах Идън, щях да бъда кръгла нула.“

Разбира се, Алистър имаше всичко, което богатството и властта могат да донесат, защото друго изискване за членство в Идън е притежаването на голямо състояние. Ако не за друго, то поне годишните вноски правеха това условие наложително. Но и това, само по себе си, не бе достатъчно. Богатството трябваше да е наследено, а не спечелено. И най-малкото подозрение, че кандидатът се труди за пари, го правеше неприемлив за членство в клуба. Тъй като баща ми поради нехайство бе забравил да ми остави няколко милиона долара, вратите на клуба останаха затворени за мен, макар и никога да не бях паднал толкова ниско, че да работя за...

Не казвай „Знам това“, драги! Няма начин да го знаеш.

Естествено, нямаше възражение по това, членовете да увеличават доходите си чрез разни интересни методи. Винаги е имало такива работи като борсови машинации, данъчни измами, оказване на натиск, да не кажа изнудване, и други хитроумни средства, които формират втората природа на богатшите.

Членовете на Идън гледаха много сериозно на този устав. Имаше случаи идънисти да загубят парите си вследствие на непонятни пристъпи на моментна честност. Те предпочитаха бавно да умират от глад, но да не загубят членството си, отколкото да се хванат на работа. Имената им, гравирани на специални плочи в клуба, все още се споменават със сподавени гласове.

Не, не могат да заемат пари от съклубници, драги. Не се изненадвам от предположението ти – то е напълно в твой стил. Всеки член на Идън знае, че не може да си позволи да взема на заем от богатите, след като в страната има безброй бедняци, които нетърпеливо чакат на опашка да бъдат измамени. Библията ни напомня, че „бедните са винаги с нас“, а членовете на Идън са всичко друго, но не и безбожници.

И все пак, Алистър не бе напълно щастлив, защото членовете на Идън бяха склонни да го отбягват. Тъжно, наистина! Казах ти вече, че беше природно ощетен. Не можеше да води разговор, нито пък имаше собствено мнение за каквото и да било. Всъщност дори на фона на

членската маса, чийто общ запас от ум, духовитост и оригиналност бе на ниво начално училище, той се отличаваше като забележително тълп.

Можеш да си представиш колко беше отчаян, докато прекарваше в Идън нощ след нощ сам-самичък сред тълпата. Океанът на разговорите – фигуративно казано, се плискаше около него, ала той оставаше сух. И все пак, Алистър не пропусна нито една вечер. Дори в момент на жесток пристъп на диария той помоли да го закарат там, само и само да не наруши репутацията си на „железният Кръмп“. Тази му проява, макар и теоретично да бе оценена по достойнство, поради някаква причина не беше масово акламирана.

Трябва да се признае, че от време на време той бе удостояван с привилегията да ме има като свой гост в Идън. Потеклото ми е безукорно, а аристократичната ми репутация на доказан нетрудов елемент будеше възхищение у всички. Като компенсация за това, че си правех труда да разговарям с него и да се смея на направо непоносимите му вицове, аз посещавах клуба с най-префинената и изобилна храна. Съжалявах бедния си домакин от дъното на широката си душа.

Все пак трябваше да има някакъв начин да го превърна в душа на компанията, хляба и маслото на Идън – човека, за когото вдигат наздравници, сътрапезника, с когото всеки копнее да бъде. Представях си как престарели и уважавани идъновци хвърлят немощните си тела в ръкопашни схватки, само и само да се слобият с честта да седнат до него на масата за вечеря.

В края на краищата Алистър бе самото олицетворение на порядъчността и на всичко, което трябваше да представлява един идъновец. Бе висок и кльощав, изражението му напомняше преживящ кон. Русолява и речичка коса, бледосини очи. Казано направо, външността му можеше да послужи като обвинение срещу неговите прадеди, които, следвайки официалната консервативна ортодоксалност, се бяха женили години наред помежду си, в рамките на рода, смятайки, че това е най-доброто за тях. Единственото, което му липсваше, бе, че не можеше да разкаже или да направи почти нищо.

Но тези неща със сигурност можеха да се поправят. Алистър бе просто случай, достоен за Азazel.

По изключение Азazel не се разсърди, че го откъсвам от мистичния му свят. Изглежда го извиках от някакъв банкет, когато било негов ред да плаща сметката. Моят зов дошъл навреме, за да го измъкне точно пет

минути преди пристигането ѝ. Злорадстваше, а тънчкият му смях се издигаше във фалцет.

– Ще се върна след петнайсет минути, а дотогава все някой ще плати сметката вместо мен – ликуваше той.

– Как ще обясниш отсъствието си?

Азazel се изпъчи с целия си микроръст, като подръпна опашката си.

– Ще им кажа истината: че съм бил повикан на съвещание с едно извънредно глупаво извънгалактическо чудовище, което имало крещяща нужда от моята интелигентност. Какво искаш този път?

Разказах му и за мое най-голямо изумление той се обля в сълзи. Поне от очите му хвърчаха мънички червени капчици. Предположих, че са сълзи. Една попадна в устата ми и имаше ужасен вкус на евтино червено вино. Поне така предполагам, защото никога не съм изпадал дотам, че да пия евтино червено вино.

– Колко тъжно – каза той. – Известен ми е един случай за достойно същество, което непрекъснато бе газено от други, далеч по-недостойни от него. Мисля, че няма нищо по-трагично от това.

– Че кой ли може да е той? Потъпканото същество, имам предвид.

– Моя милост – отвърна той, като се потупа по мъничкия гръден кош, писукайки жално.

– Ти? Не мога да повярвам.

– И аз не мога, но така или иначе е истина. Какво може да прави този твой приятел, което да дава някакви надежди?

– Ами, разказва вицове – или поне се опитва. Но звучат ужасно. Каканиже ги монотонно, непрекъснато ги разводнява, върти се безцелно около същността на вица и все не я казва, докато накрая забравя развързката. Често съм бил свидетел, когато той започне да разказва виц. Силни и издръжливи иначе мъже започват да плачат истерично със сълзи.

Азazel поклати глава.

– Лошо. Много лошо. Аз пък съм чудесен разказвач на вицове. Апропо, разказвал ли съм ти някога вица за...

– Да – излъгах нагло аз, – но нека се върнем на случая Кръмп.

– Има ли някаква проста техника, с която може да се подобри разказването на вицове?

– Малко словоохотливост и естествено плавност на говора.

– Така. Известна модулация на гласовите струни ще свърши добра работа, ако допуснем, разбира се, че вие, варварите, имате такива неща.

– Представи си, имаме. Освен това, необходимо е умението да се владеят всякакви акценти и диалекти.

– Акценти ли?

– Това е говоренето на нестандартен английски. Чужденци, които не са учили езика като малки деца, а в по-късна възраст, неизменно произнасят гласните неправилно, правят грешки в словоредата, обръщат граматиката и прочие.

По мъничкото личице на Азazel пробяга истински ужас.

– Но това е углавно престъпление – каза той.

– Не и в нашия свят – отвърна аз. – Би трябвало да бъде, но не е.

Азazel поклати тъжно глава.

– Този твой приятел чувал ли е някога тези ужасни грешки, които наричаш акцент?

– Естествено. Всеки, който живее в Ню Йорк, слуша непрекъснато най-различни акценти и диалекти. Всъщност правилен английски като моя човек едва ли може да чуе.

– Аха – каза Азazel. – в такъв случай това е само въпрос на регениране на паметта, казано най-разбираемо за теб. В действителност се прилага методът на скапосване на паметта.

– Какво всъщност означава това?

– „Скапосвам“ е особено действие за заостряне. Идва от думата „скапос“, която се отнася до зъбите на дирижините, които се хранят със зуми.

– Всичко ми е ясно! И това ще му даде възможност да разказва вицове с акцент?

– Само с тези акценти и диалекти, които е чувал през живота си. В края на краищата възможностите ми не са безгранични.

– Ами тогава започвай да го скапосваш.

След седмица срещнах Алистър Тобаго Кръмп VI на ъгъла на Пето авеню и Петдесет и трета улица. Направо търсих в изражението на лицето му някакви следи от скорошен триумф.

– Алистър – започнах аз, – разказвал ли си напоследък някакви вицове?

– Джордж, никой не би ме слушал. Понякога си мисля, че не разказвам вицове по-добре от средноинтелигентен човек.

– Виж какво ще ти кажа тогава. Ще дойдеш с мен в едно малко заведение, което познавам. Ще те представя комично, а после ти ще се

изправиш и ще кажеш нещо – каквото ти дойде на ум.

Уверявам те, драги, че не ми беше лесно да го убедя. Трябваше да приложя цялата сила на магнетичното си обаяние. Накрая все пак победих.

Заведох го в един доста съмнителен вертеп, който случайно знаех. Най-добре ще ти го опиша, като ти кажа, че доста прилича на местата, в които обикновено ме водиш на вечеря.

Случайно познавах съдържателя, което беше голямо улеснение за осъществяването на плана ми. Не бе трудно да го убедя да ми разреши експеримента.

В единадесет часа вечерта, когато гуляят бе в разгара си, аз станях и усмирих публиката благодарение на превъзходството, което обикновено излъчвам. Имаше само единадесет души, но реших, че са достатъчно за начало на експеримента.

– Дами и господа – започнах аз, – сред нас е един джентълмен с голям интелект, майстор на нашия език, с когото, сигурен съм, вие всички с удоволствие ще се запознаете. Неговото име е Алистър Тобаго Кръмп VI. Той е професор по английски в Колумбийския университет и е автор на книгата „Как да говорим перфектно английски“. Професор Кръмп, ще кажете ли няколко думи на събралите се тук интелектуалци? Моля!

Кръмп се изправи на крака. Изглеждаше доста смутен, като изфъфли:

– Чуйтъ мъ, благодаръ фи многу.

Е, драги, чувал съм те да разказваш вицове на нещо, което има претенциите да бъде идиш, но в сравнение с Кръмп можеш направо да минеш за възпитаник на Харвард. Работата е в това, че той приличаше досущ на професор по английски език. Да гледаш това мрачно, генетично изродено лице и в същото време да го чуеш да произнася фраза на чист идиш, бе нещо, което накара всички присъстващи едновременно да загубят и ума, и дума. Такова лучено благоухание изпълни въздуха, когато избухна гръм от смях, стигащ чак до истерия, че въобще не можеш да си представиш.

Лека изненада пробяга по лицето на Кръмп. Той тихо сподели с напевно и красиво шведско произношение, което не бих могъл да възпроизведа, че обикновено не получавал чак толкова бурни овации.

– Няма значение – отвърнах аз. – Продължи да говориш.

Трябваше да изчака смехът да утихне, а то отне няколко минути. След това той започна да разказва вицове на ирландски провинциален акцент, на шотландски гърлен диалект, на кокни, на средноевропейски,

испански, гръцки. Но специалитетът му очевидно бе бруклинският диалект – техният собствен благороден и почти роден език, драги.

След този случай го оставях да прекарва по няколко часа в Идън, а след вечеря го завеждах в малката кръчма. И така, от уста на уста тръгна слухът. През онази първа вечер, както ти казах, публиката бе оскъдна, но докато се усетим, пред вратата вече се тълпяха хора, които напиреха да влязат – само че напразно. Просто нямаше къде да се поберат.

Кръмп прие нещата спокойно. Всъщност изглеждаше недоволен. Каза ми:

– Няма смисъл да хабя чудесния си репертоар за тези прости селяндури. Искам да покажа уменията си на съклубниците от Идън. Те обаче няма да ме слушат, тъй като никога не ми е идвало на ум да им говоря на диалект. Всъщност аз самият не знаех, че мога, което е доказателство за невероятното ми самоподценяване – недопустимо падение за един толкова духовит и остроумен човек като мен. Само защото не съм груб и напорист...

Той говореше на най-добрия бруклински диалект, който, ако не възбравяш, драги, неприятно дращи всеки деликатен слух. Затова побързах да го уверя, че аз ще се погрижа за всичко.

Разказах на съдържателя на кръчмата за несметните богатства на членовете на Идън, като умишлено пропуснах да спомена, че те бяха колкото богати, толкова и стиснати. Като чу това, направо му потекоха лигите. Побърза да им разпрати гратисни покани, за да ги примамим. Идеята беше моя, тъй като отлично знаех, че нито един истински идъновец не може да устои на изкушението за безплатно представление. За да гарантирам успеха на начинанието, се постарях да пусна слуха, че ще се прожектират филми само за ергени.

Членовете на Идън се явиха в пълен състав и Кръмп засия пред тази гледка.

– Сега ще им покажа – закани се той. – Усвоил съм един корейски акцент, който направо ще ги убие.

Разполагаше също с провлачен южняшки говор и носов мейнски диалект. Човек просто трябваше да го чуе, за да повярва.

В продължение на няколко минути идъновите мъжаги седяха в каменно мълчание. Мина ми през ума ужасяващата мисъл, че те просто не разбират тънкия хумор на Кръмп. Но те само бяха вцепенени от изумление. Когато изненадата им премина, избухнаха в смях.

Затресоха се тлъсти шкембета, изпопадаха пенснетата и ченета, а лекият бриз от смеха им развя побелелите им бакенбарди. Всякакви противни звуци, неприсъщи за хомо сапиенс – от сухото фалцетно кикотене на едни, до мазното басово мучене от беззъбите уста на други, продължително изпълваха въздуха.

Кръмп целият разцъфна при тази справедлива оценка на дарбата му. Съдържателят, сигурен че е на прага на несметно богатство, се втурна към него в антракта и заговори развълнувано:

– Момчето ми, момчето ми, знам, че помоли само за възможността да покажеш твоето изкуство и че си оставаш над тази мръсотия, която хората наричат пари, но не мога да позволя това повече. Наречи ме глупак, наречи ме луд, ако щеш, но ето, момчето ми, вземи този чек. Заслужил си го до последното пени. Изхарчи го както искаш.

И с щедростта, типична за предприемач, който очаква милиони в отплата, той бутна в ръката на Кръмп чек за 25 долара.

Е, това бе началото. Кръмп продължи да жъне слава и да тъне в задоволство. Превърна се в идол на нощния кръжец, обект на обожание за всички зрители. Парите просто се сипеха върху него и тъй като бе побогат и от Крез благодарение на усърдно ограбваните от предците му сирачета, той нямаше нужда от тях и ги прехвърли до стотинка на своя бизнес мениджър – сиреч мен. За една година станах милионер и така твоята идиотска теория, че Азazel и аз носим само нещастия, се разбива на пух и прах.

Гледах Джордж язвително.

– Тъй като не ти достигат само няколко милиона да станеш милионер, допускам, че сега ще признаеш: Всичко това е било само сън.

– Нищо подобно – отвърна надменно Джордж. – Историята е абсолютно вярна – както и всяка дума, изречена от мен. И краят, който токущо описвах, щеше да се сбъдне, ако Алистър Тобаго Кръмп VI не излезе такъв глупак.

– Глупак ли?

– Точно така. Но прецени сам. Обхванат от гордост заради щедрия двайсет и пет доларов чек, който получи, той взе, че го сложи в рамка, занесе го в Идън и с цялата си суета го показа на всички. Какъв ??? имаха членовете? Беше спечелил пари. Бяха му плащали заради труда му. Нямаше как, трябваше да го изключат от клуба. В резултат на това Кръмп така се разстрои, че най-неблагоуразумно получи сърдечен удар.

Естествено вината за това не бе нито на Азazel, нито моя.

– Но щом като е сложил чека в рамка, той всъщност не е използвал парите.

Вдигайки авторитетно дясната си ръка, Джордж побутна към мен сметката за вечерята с лявата.

– Цялата работа е в принципа. Казах ти, че идъновците са много религиозни хора. Когато Адам бил изгонен от рая, Господ му казал, че от този момент нататък той ще трябва да работи, за да си изкарва прехраната. Мисля, че точните думи били: „С пот на челото ще изкарваш хляба, който ядеш.“ Обратно, от това следва, че ако работиш, за да си изкарваш прехраната, трябва да бъдеш изгонен от рая. Логиката си е логика.

КРАЙ

© 1985 Айзък Азимов
© 1993 Радост Ванева, превод от английски

Isaac Asimov
Logic is Logic, 1985

Набиране на текста: Светослав Иванов, 2006
Разказът е включен в сборника „Азazel“, издателство „Книжен тигър“, 1993 г.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/258>]